

DANSEN MET DE DRAAK

Brullen en Veldheer Banner van Marie Kessels

De personages van Marie Kessels leren ons telkens opnieuw de kunst van het leven met pijn, verdriet, ziekte en gebreken. In *Boa* wordt het hoofdpersonage geconfronteerd met haar gebreken, in *Een sierlijke duik* met fysieke pijn, in *De god met gouden ballen* met kanker, in *Ruw* met blindheid, in *Het lichtatelier* met verlies, in *Brullen* met psychische pijn en in *Veldheer Banner* met parkinson. De kunst zit in het verfijnde bewustzijn, het analytische vermogen en het leerproces dat nodig is om het probleem te omarmen en deel te laten zijn van je leven. Typerend voor Kessels' werk is dat in het penibele bestaan van de personages ook altijd een bijzondere schoonheid en levenskracht schuilen die haast te benijden zijn. Haar laatste twee romans, *Brullen* (2015) en *Veldheer Banner* (2018), illustreren dat mooi.

Beide romans hebben dezelfde vertelster: de fotografe Dana Stromberg. In *Brullen* vertelt ze ons over haar leven met een lawaaineurose. Jarenlang getergd en tot waanzin gedreven door de geluids-overlast van haar medeflatbewoners, ontwikkelde Dana een hypergevoeligheid voor geluid en lawaai. Wanneer ze de kans krijgt om één jaar lang in het stille, alleenstaande huis van een vriend te gaan wonen, heeft ze de ruimte om haar probleem van op een afstand te bekijken. Op een zeer zintuiglijke manier beschrijft en analyseert ze het lawaai van haar flatbewoners, voetbalsupporters, ronkende vliegtuigmotoren...

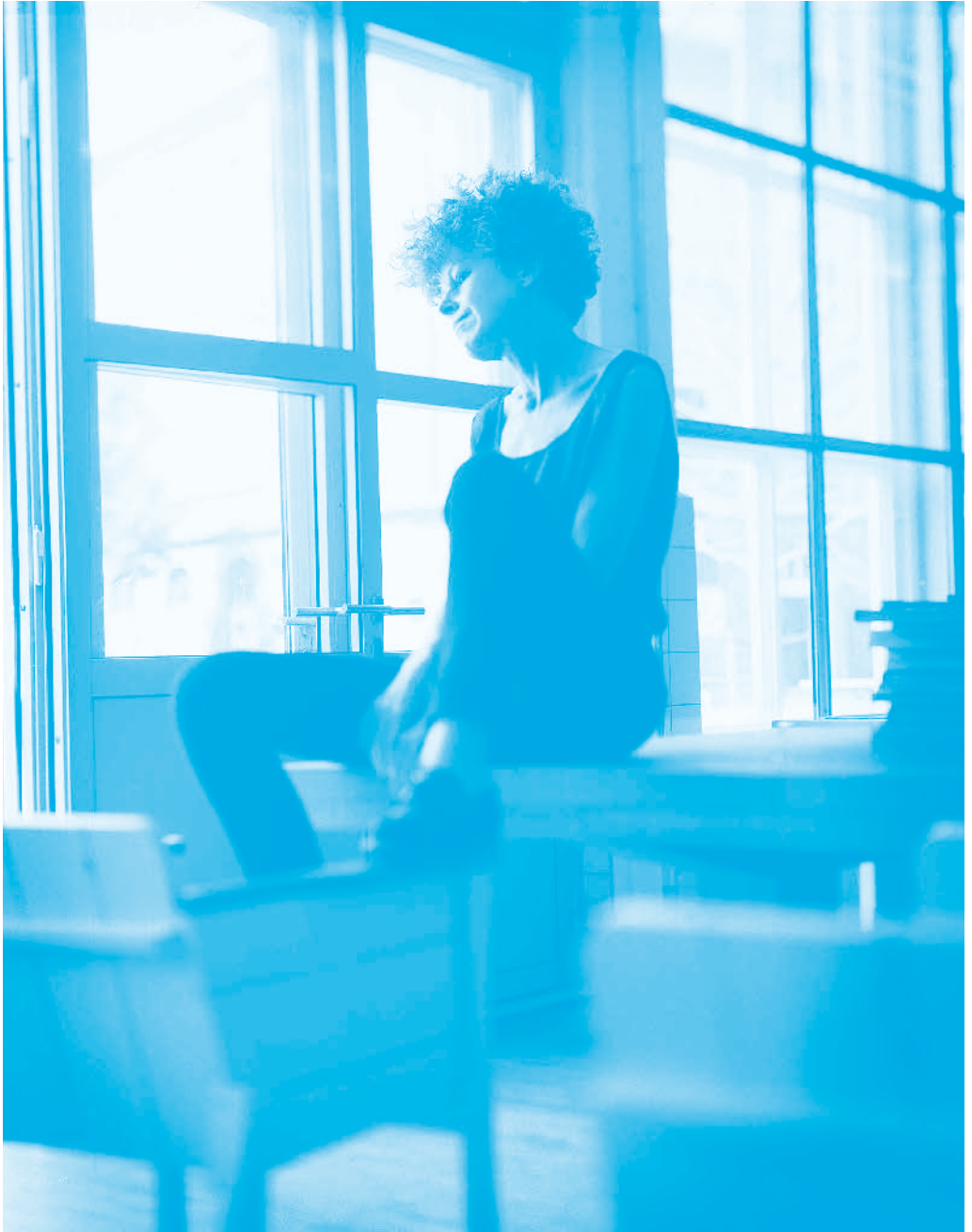
Al bestuderend en reflecterend zet Dana bij zichzelf een soort van therapeutisch proces in gang, waardoor ze het lawaai gaandeweg op een andere manier leert te bekijken. Naar het einde van de roman toe slaagt ze erin het lawaai niet langer alleen als een problematische, storende factor te zien, maar ook te aanvaarden als "iets kostbaars", dat als het ware een extra zintuig, een "lawaai bewustzijn", activeert. Als apotheose van haar aanvaardings- en louteringsproces geeft Dana, samen met een bevriende mathematicus, een "openluchtconcert". De "muziek", geïnspireerd op het werk van Iannis Xenakis, bestaat uit bewerkte geluidsopnames van opstijgende vliegtuigen – iets wat de meeste mensen

Veldheer Banner is naast een ziektegeschiedenis ook een prachtige liefdesgeschiedenis

allicht als het toppunt van lawaaihinder beschouwen. Maar door het vliegtuiglawaai op een uiterst intense en bewuste manier te beluisteren, wordt men volgens Dana een stukje muzikale schoonheid gewaar.

In *Veldheer Banner* zoomen we in op de relatie tussen Dana en haar minnaar Saul Banner, die in *Brullen* al terloops werd vermeld. Saul is docent filosofie en kreeg op jonge leeftijd parkinson. Die diagnose sloeg in als een bom op zijn gezin, zijn huwelijk en zijn leven. Om tijd en ruimte voor zichzelf te hebben om de gevolgen op zijn leven te kunnen verwerken, kocht hij in het geheim een appartement in de buurt van de universiteit waar hij werkt. Hij ontmoette er zijn minnares Dana. In de roman blik Dana terug op haar tijd met Saul: in het appartement, via briefwisseling of over de telefoon. Ze beschrijft minutieus hoe de ziekte het leven van Saul binnendringt en reguleert, hoe zij samen de ziekte beleven en die zelfs als een soort derde partner in hun relatie beschouwen. "Wat weet het grote publiek, wat weten onze neurologen van de innige band die een parkinsonpatiënt en zijn ziekte samen smeden, een band geladen en intiem als een liefdesband, en ook precair en moeilijk te beschermen als een liefdesband."

Aan de hand van Dana's verslag krijgt de lezer een intieme inblik in het leven van een parkinsonpatiënt. Kessels laat ons op die manier zien hoe het is om elke dag te leven met parkinson: de symptomen; de fysieke, psychologische en sociale moeilijkheden die daarmee samengaan; het engelengeduld dat Saul elke dag opnieuw moet opbrengen tijdens zijn dagelijkse routines; hoe de grilligheid van de ziekte het maatschappelijke functioneren bemoeilijkt; hoe de ziekte stigmatiseert; de innerlijke kwelling van het verlies aan zelfstandigheid en privacy... Ook heel

wat parkinsonliteratuur passeert de revue, waarbij onder meer wordt gereflecteerd over de onduidelijkheid rond de mogelijke oorzaken en behandelingen. Zo laat Saul zich bijzonder kritisch uit over DBS (Deep Brain Stimulation), een neurochirurgische behandeling waarbij hersengebieden gestimuleerd worden via ingeplante elektroden. Dat zou de symptomen van parkinson aanzienlijk moeten verminderen wanneer medicatie geen uitkomst meer biedt. De positieve werking van deze behandeling is echter niet gegarandeerd, het risico op ernstige bijwerkingen en beschadiging is groot. Hij vergelijkt de behandeling met de barbaarse shocktherapie en ziet ze als een soort straf die je “afwijkend gedrag” moet corrigeren. Hij ziet ook gelijkenissen met de grove lobotomie-ingreep (een vorm van intentionele hersenbeschadiging) die in de jaren 1950 werd uitgevoerd bij psychiatrische patiënten, wat hij als een soort van “geestelijke castratie” beschouwt. Tevens stelt hij zich vragen bij de evolutie naar een parkinsonsmens-machine, met de neurostimulator als het bedieningspaneel voor het zielsleven van de patiënt.

Wat *Veldbeer Banner* extra knap maakt, is dat het veel meer is dan een veelkantig boek over parkinson. Zo is er ook ruimte voor beschouwingen over filosofie, literatuur, schilderkunst en bovenal over de liefde. De manier waarop Dana Saul typeert, hoe ze de schoonheid van zijn ziekte belicht, hoe ze met elkaar omgaan, hun speelse en luchthartige conversaties, geven blijk van een bijzondere liefdesrelatie. Zo is *Veldbeer Banner* niet alleen de neerslag van een ziektegeschiedenis, maar ook van een prachtige liefdesgeschiedenis die beide onlosmakelijk met elkaar verweven zijn. Daardoor leest het boek veel vlotter dan *Brullen*, en dat is geen overbodige luxe.

Een roman van Marie Kessels eist van de lezer namelijk altijd een stevige inspanning. Het essayistische karakter, de analytische geest en de uiterst precieze, sensitieve beschouwingen van de vertelster vragen om een opperste concentratie. Haar boeken worden niet zozeer door een verhaallijn gedreven, maar zijn eerder fragmentarisch opgebouwd. “De ene herinnering lokt de andere uit, en met iedere sprong van mijn geheugen scheur ik tegelijkertijd een nieuwe vertelruimte open, een nieuwe denkruimte ook”, zegt de vertelster in *Brullen*. Het leesplezier schuilt vooral in de rake, niet voor de hand liggende observaties van de personages. Wie het geduld opbrengt om haar romans traag en met gespitste zintuigen tot zich te laten komen, wordt daar altijd voor beloond. Kessels’ romans verruimen

je perceptie van het dagelijkse leven als het ware met een extra zintuig.

De auteur heeft een bijzondere fascinatie voor kwetsbare groepen in de maatschappij: zieken, ouderen, mensen die psychisch lijden, gevangenen. Door hen een plek en een stem te geven in haar romans tracht ze de stigmatisering en het taboe rond deze groepen te doorbreken. Ook in deze romans is dat niet anders. Het extra zintuig dat de schrijfster ons leert kennen, is het zintuig dat de uitgestotenen van de maatschappij ontwikkelen als overlevingsstrategie. De inspanning van de lezer vervluchtigt al gauw in vergelijking met de uitdaging waar haar personages voor staan. Kessels vraagt van haar lezers hetzelfde geduld dat de personages elke dag moeten opbrengen om te functioneren in het dagelijkse leven.

Beide romans focussen echter niet alleen op de hindernissen, moeilijkheden of maatschappelijke problemen die pijn of ziekte met zich mee brengen. Ook de schoonheid ervan komt aan bod. In *Brullen* leert Dana de muziek in lawaai te herkennen en koestert ze bijvoorbeeld stiekem sympathie voor lawaaierige Johnny’s en Manuela’s of agressieve voetbalsupporters. In *Veldbeer Banner* spreekt ze voortdurend over Sauls “parkinsonschoonheid” en smelt ze voor zijn zachte “vogelstem”. Sauls parkinson maakte hem “hypergevoelig voor de emotionele kleur en temperatuur van woorden”. Zijn gebrekkige oriëntatie in tijd verleent hem volgens haar “toegang tot een andere dimensie van de tijd”, “een soort microtijd met een fijnere schaalverdeling”. Het was ook Sauls parkinson die hem tot “een waarachtig seksueel wezen” maakte. “Hij bewoonde zijn lichaam nu zoveel meer dan voorheen.” In dit leren dansen met de draak schuilt de vitaliteit van de personages. En als dat niet lukt, is er nog altijd de kunst. Die heeft een bevrijdende en troostende functie, wat het aanvaardingsproces vergemakkelijkt of positief beïnvloedt. Dat is fotografie en muziek voor Dana, literatuur voor de gedetineerden waaraan ze schrijfworkshops geeft. Voor Saul is het de schilderkunst: “Hij stormt op het doek af om het te laten gloeien van leven, en telkens wanneer hij een nieuwe aanval doet, bevrijdt hij zich voor even van de last van zijn bijna elf jaar ziek zijn.”

MIEKE OPSTAELE

MARIE KESSELS, *Veldbeer Banner*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2018, 382 p; *Brullen*, 2015, 238 p.